

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

Decalog. IV. præceptum

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

celebranda propria patriæ, sed ad propria tantum ejus loci ubi sedem fixerunt. Quod si transeunt saltem aliquem locum, in quo festum celebratur, non tenentur ad festum ejus loci celebrandum, nisi sit commune totius Ecclesiæ.

Quæres: Sintne opera servilia, compingere libros, transcribere, pingere imaginem, piscari, venari, musica instrumenta pulsare. Navar & Cajet. dicunt esse indifferentia in genere suo, ex circumstantia autem fieri servilia, & illicita, ut si fiant ob quæstum.

Resp. 1. compingere libros, ex suo genere esse opus servile & illicitum.

Resp. 2. Transcribere librum, pingere, ex suo genere non esse servilia; fieri autem servilia & illicita, si ex officio exerceantur ad quæstum faciendum.

Resp. 3. Piscari & venari, ex genere suo quoque non esse servilia; hoc tamen esse inter utrumque discrimen, quod nemo potest piscari in festo ex officio, & maxime reti, si quis sit piscator; potest autem die festo etiam ex officio venari, ut docet Navar. quia ita consuetudo obtinuit.

Resp. 4. Uti musicis instrumentis ex genere suo, non esse opus servile, nec fieri etiam servile, ratione officii, vel quæstus.

Quæres: An famuli quando coguntur diebus festis à dominis laborare, possint dominis parere. Resp. 1. Illos posse parere sine peccato, modò non cogantur in contemptum Ecclesiæ, & festi; tum enim debent potius mori, quam parere. Resp. 2. Tales famulos, qui sæpè coguntur à suis dominis laborare diebus festis, transacto tempore suæ obligationis debere alium quærere dominum, sub quo possint servare festum; nisi desint quibus commodè operam suam locare possint, aut si magnum illa mutatione paterentur incommodum. Ita Tolet.

Quartum Decalogi præceptum. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram.*

23. Nomine patris & matris veniunt ipsi parentes immediati vel mediati; Superiores, ut sunt Episcopi, Curati, &c. Imperatores, Reges, & Principes; tutores, curatores, & magistris, quorum prudentia & doctrina erudimur; & his omnibus exhibendum esse honorem, reverentiam & amorem, docet

docet nos hoc præceptum, & ipsius naturæ dictamen. Unde filii conjicientes contumelias in parentes, aut ad gravem iram provocantes, peccant mortaliter. Sicut autem filii afficiuntur obligatione hujus præcepti in parentes, ita etiam parentes in filios, illisque subvenire tenentur. *tom. 1. circa quartum Decalogi præceptum, disp. 6. quæst. unic. punct. 1. num. 2. & 3.*

24. Hæc verba, *ut sis longævus*, intelliguntur non solum de longitudine & diurnitate futuræ vitæ, verum etiam de longitudine hujus mortalis vitæ, juxta illud 1. ad Timoth. 4. *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futura. lb. n. 4.*

25. Et non tantum filii debent honorare & amare parentes, illisque amoris signa exhibere, sed etiam obedire tenentur, quando aliquid præcipiunt circa bonos mores, & salutem animæ, ut ad vitandas pravas amicitias, deferendos ludos, vel meretrices, &c. & filius qui patri obedientiam in gravibus non præstat, mortaliter peccat *lb. punct. 4. n. 2.*

26. Præterea filii tenentur parentibus subvenire in necessitate spiritali & corporali; idcirco filii qui non curant patrem in mortis articulo constitutum confiteri, vel suscipere alia Sacramenta, graviter peccant. Idem dicendum si parentes infirmos, aut in carcere detentos non visitent. *lb. punct. 5. n. 1. & 2.*

27. Filius non solum tenetur ab ingressu religionis abstinere dum parentes, id est, pater & mater, sunt in extrema necessitate, vel quasi extrema, aut quando probabiliter futuri creduntur; sed etiam tenetur tempore novitiatus, imò & post professionem egredi, etiam invito prælato, dum necessitas parentum est extrema, & iis subvenire potest remanendo in sæculo, & modo ipse filius nullum incurrat probabile periculum salutis spiritalis dum in sæculo remanet. Eadem obligatione tenetur à fortiori pater erga filios; debetque curare ut addiscant rudimenta fidei, eosque delinquentes corrigere & castigare; peccantque graviter eos depravando suo pravo consilio, vel exemplo.

Adverte autem egressum è religione ad subveniendum necessitati, teneri servare vota & præcepta religionis eo modo quo commodè potest, & sublata necessitate redire ad religionem. *lb. n. 4. & seq.*

28. Quando debita patris excedunt facultates hereditatis,

L

tis,

tis, filius non tenetur in foro conscientiae solvere debita patris, etiamsi non confecerit inventarium; quia heres non tenetur, nisi ex bonis hereditatis. *lb. n. 10.*

29. Pater graviter peccat denegans alimenta filio gravi causa, etiamsi filius proscriptus sit vel emancipatus. Imò tenetur etiam uxori filii alimenta præbere, dum filius præbere non potest: mater verò non tenetur alimenta filio præbere, excepto lacte ex impotentia patris; neque peccat mortaliter non lactando filium per se ipsam, tenetur tamen bonam nutricem adhibere. *lb. punct. 6, § 1. n. 2. & seq.*

30. Parentes mortaliter peccant exponendo filium Hospitali, nisi justam habeant exponendi causam; ut si pater existat in valde gravi necessitate, vel periculo vitæ, aut infirmitate. *lb. n. 6.*

31. Obligatio alendi filios transit ad heredes illius, qui filios alere tenebatur, sed non transit directè ad donatarium, neque ad eos qui bona parentum titulo emptionis, vel similibus contractibus acquisierunt: transmittitur tamen ad filium, cui bona parentis addicta fuerunt ob ipsius parentis delictum. *lb. n. 7. & seq.*

32. Pater qui filio alimenta non præstitit, non tenetur in foro conscientiae ad restitutionem, nisi fortè filius debita ob id contraxerit. *lb. n. 12.*

33. Pater tenetur filiae nubenti (etiam spuriae) dotem competentem constituere, etiamsi filia dives sit, aut monasterium ingredi velit, aut nubat invito patre, aut etiam indigno (seu tali cum quo sine dedecore nubere non possit, juxta usum illius regionis:) secus si filia nubens indigno, sit major viginti quinque annis, & dives sit, patrisque alimentis non indigeat. Neque pater eximitur ab onere dotis alio dotem tradente. *b. §. 2. n. 1.*

34. Filius aut filia multis de causis privari potest hereditate & alimentis, v. g. ob percussorem parentum injustam cum lethali culpa, ob gravem & inhonestam injuriam, ob accusationem in judicio, (excepto crimine hæresis & læsæ majestatis) ob attentationem in vitam patris; si cum maleficis versetur, si copulam habeat cum noverca seu patris uxore, si filius non succurrit patri, & impediatur ne pater conficiat testamentum. In his casibus filium pater hereditate privare potest, non verò alimentis, si filius aliunde non habet. *lb. §. 3. n. 1.*

35. Filia invitis parentibus nubens servata Tridentini forma,

ma, attento jure Canonico, non potest exheredari. Imò neque potest attento jure Casareo, nisi filia sit minor 25. annis, & parentibus volentibus ipsam in matrimonium conjungere, renuerit, & luxuriosam degere vitam elegerit. Filia quæ bis tantum copulam commisit, non potest ob id hereditate privari. Idem dicendum, si post 25. annos luxuriosam vitam elegerit; imò etiam si ante 25. annos, si mater illius luxuriosam vitam degat, & nondum correcta sit exheredationis tempore; secus dicendum si solum pater luxuriosè vivat. *Ib. num. 3. & seq.*

36. Filius invito patre contrahens, aut indignam ducens, non potest hereditate privari; nam leges loquuntur solum de filiabus, *Ib. num. 9.*

37. Exhereditatio non tollitur per reconciliationem supervenientem, aut per pœnitentiam; tollitur verò religionis professione. *Ib. num. 12.*

38. Maritus tenetur uxori non solum actibus internis, verum etiam externis honorem & amorem, imò etiam obedientiam in iis, in quibus est uxori subjectus, exhibere; & consequenter mortaliter peccat verba infamatoria proferens contra illam, aut graviter verberans, aut præceptorum adimplerionem impediens; aut eam non alens, modo alere possit; aut uxor ipsa à mariti consortio non recesserit, aut is qui dotem promisit non existat in culpabili mora solvenda dotis. Quod si uxor quæ ob viri sævitiam recessit, renuat oblata securitate ad virum redire, non est à viro alenda. Si verò uxor utriusque conjugis culpa recessit, deinde ad maritum redire contendat, maritus autem eam ad se redire non patiat, alenda est à marito, quia ultima culpa marito imputanda est. Alenda erit similiter quoties dos casu fortuito perit. *Ib. punct. 7. n. 1. & seq.*

39. Quæ diximus de viro quoad amorem, reverentiam & obedientiam, quam uxori præstare debet, uxor debet quoque præstare marito; unde graviter peccat, dum notabiliter inobediens est circa ea quæ ad bonos mores, & ad familiæ gubernationem pertinent. Et si illa post discessum è vita primi mariti ad secundas nuptias convolet, debet ea quæ ut arrhas à primo marito accepit, titulo lucrativo, seu donatione filiis primi matrimonii reservare; secus si accepit ab extraneo. *Ib. n. 11. 12. & 15.*

40. Uxor aut filii non tenentur ad solvenda debita, quæ

vir seu pater contraxit pro alenda uxore, vel filiis; nisi pater illa acceperit nomine ipsorum, vel protestatus sit nolle gratis illa præstare, aut nisi acceperit in fraudem, id est, sine iusta causa, scientibus filiis vel uxore, *lb. n. 13 & 14*

41. Quæres: quæ cura & amor requiratur in superioribus & dominis erga servos & subditos, & è contra? Resp. Domini aliique Superiores tenentur sibi subditorum & famulorum, etiam mancipiorum curam habere, curando ut hi præcepta adimpleant, impediendoque eorum peccata, & eorum corrigendo quando delinquant: caveant tamen ne eos gravibus afficiant injuriis, appellando diabolos, aut canes, &c. aut ne iis alimenta denegent, dignus est enim operarius cibo suo; possunt tamen eos cum moderatione verberare, sicut pater filium, aut fratres vel patruus habentes curam fororum, vel nepotum; hos enim possunt moderatè percutere. Idem valet in senioribus, aut etiam in aliis, qui ab adolescentibus aliquam injuriam passi sunt, & eorum superiores commodè adire non possunt. *lb. punct. 8. n. 1. 2. 6. & seq.*

42. Dominus tenetur domo sua expellere servum ut resipiscat, & concubinæ consortio non utatur, quoties ad illius spes fructus, & id fieri potest absque suo notabili damno, *ib. num. 8.*

43. Frater tenetur alteri fratri vel sorori alimenta præbere, quando aliunde non habent; hoc enim postulat charitas & pietas in parentes & sanguine junctos; & hoc valet, etiam si frater & soror in egestatem sua culpa inciderint; imò tenetur dotem sorori indigenti constituere, cum dos veniat nomine alimentorum. *lb. n. 12.*

44. Subditi suis Superioribus etiam improbis amorem, reverentiam & obedientiam, præsertim in rebus magni momenti præstare debent, quia superiores parentum vices gerunt, quibus debetur honor & reverentia. *lb. n. 13. & 14.*

45. Famulus tenetur vitam domini defendere cum periculo vitæ propriæ, quando specialiter ad eam defendendam conductus est. *lb. n. 15.*

ADDITIO.

De potestate patris in filios vid. Molin. *d. 23. de arrogatione, & adoptione. d. 21. 7.*

De peccatis parentum in filios, vid. Nav. *c. 14. à n. 17. Tol. l. 5. c. 1. n. 11.*

In rebus gravioribus, in quibus filius patri subditur, potest ei pater aliquid sub mortali peccato præcipere, Lopez. & vir uxori, Sot. l. 1 q. 6 art. 4. in fi. sed dominus in famulos, reliquamque familiam hanc vim non habet. Sot.

Filii genitoribus debent amorem, obedientiam, reverentiam. 1. Amor debet esse internus, & externo signo prodendus est; unde debent spiritali parentum necessitati pro viribus subvenire, & pia eorum legata, iis defunctis solvere; in corporalibus necessitatibus idem facere; & si graves, sive extremæ essent necessitates, peccarent mortaliter filii, si relictis parentibus, ad religionem convolarent; professique tenentur egredi, ut extremam parentum inopiam sublevent; in gravibus necessitatibus possunt egredi, petita, licet non obtenta, licentia; an autem teneantur, controversum est, vid. Victor. ad h. l. Filium extremæ parentum necessitati potius, quam filiorum, opem ferre debere, probabilius est; contraria vero opinio sua etiam non caret probabilitate. 2. Quoad obedientiam, peccat mortiferè filius, patri in re gravi ad regimen domus, & ad bonos mores spectante, non obediens, præcipuè si ex contemptu & pertinacia id faciat. 3. Quoad reverentiam, percutiès patrem, injuriosè minans, maledicens, dedita opera verba in eum jactans ad insignem iram provocantia, lethali noxa corripitur: idem affirmes de patrem pauperem dedignantem. Si tamen filius ex patre cognito, grave damnum in vita, vel in honore, vel in rebus passurus esset, patrem negans mortiferè non peccaret; dum tamen animo patrem agnosceret, & inopem adjuvaret.

Sextum & nonum Decalogi præceptum: *Non mœchaberis, &c, Non concupisces uxorem proximi tui.*

46. Hoc sexto & nono Decalogi præcepto non solum prohibetur adulterium, verum etiam quælibet alia carnalis copula extra legitimum matrimonii usum: imò etiam omnes alii actus, qui ad impudicam libidinem allicere & permoveere possunt, ut tactus, amplexus, oscula, locutiones, ornatus lascivi, litteræ amatoriaræ, &c. Neque solum prohibentur actus exteriores, verum etiam voluntas & affectus interior inordinatus rei venereæ. Et peccata quæ his præceptis prohibentur, sunt mortalia ex suo genere; neque ignorantia per se loquendo excusat in hac materia à peccato; neque